

Szilágyi Emma Franciska¹
A német jogrendszer és jogászképzés

Bevezetés

Jelen tanulmányban a német jogrendszert és jogászképzést mutatom be. Nagy vonalakban felvázolom Németország történelmi múltját jogi szempontból, és kitérek a római jog recepciójára, későbbi jelentőségére a római-germán jogcsalád kialakulásában, illetve a jogtudomány fejlődésére kifejtett hatására. Ezen kívül áttekintést adok a német szokásjog összegyűjtéséről, ismertetem a legfontosabb írott jogforrásokat. Majd bemutatom a hatalommegosztás megvalósulását tartományi és szövetségi szinten, illetve szemléltetem a törvényhozás menetét és a jog felosztását. Végül pedig betekintést nyújtok a német jogászképzésbe, valamint a jogász professziókba.

I. Németország elhelyezése

Legelőször viszont Németországot helyezem el jogtudományi szempontból: Németország demokratikusan működő, szövetségi felépítésű, szociális jogállam, más néven parlamentáris szövetségi köztársaság.² Az 1990. október harmadikán újraegyesített Német Szövetségi Köztársaság 16 tartományból (*Bundesland*) áll. A kormányfő a *kancellár (Bundeskanzler/in)*,³ az államfő pedig a szövetségi elnök, aki inkább csak reprezentatív feladatokat lát el. A jog szövetségi és tartományi szinten is külön jelen van, mindegyik *Bundesland* saját alkotmánnyal rendelkezik, ennél fogva a területeken nem csak a szövetségi jogot, de a különböző tagállamok saját jogszabályait is alkalmazzák, ezek értelemszerűen csupán az adott területen hatályosak. A hatásköreiket az *Alaptörvény (Grundgesetz, GG)* is szigorúan szabályozza.

Besorolás tekintetében *René David* négy jogcsaládot különböztetett meg: a római-germán vagy kontinentális, a common law, a szocialista, valamint a vallási és hagyományos jogcsaládot.⁴ Németország a kontinentális jogcsalád tagja, ide tartoznak még az európai kontinens országai, Latin-Amerika, Izland, Louisiana és Quebec.

II. Történeti fejlődés

A következőkben a német jog történeti fejlődéséről szeretnék szót ejteni. A germán jog barbár és szokásjogi gyökerekkel rendelkezik, amely kiegészült római jogi hatásokkal is. Viszont a Nagy Károly által létrehozott Frank Birodalom az uralkodó halálát követően lassan elkezdett szétesni, végül 843-ban a verduni szerződés során felosztották az egykori birodalmat, így területi egységekre bomlott, amelyek irányítása a fejedelemségek kezébe került. A területi felosztottság miatt a jog is felaprózottá vált, ezután semmi sem akadályozta meg a római jog bejutását (recepció) a német jogba.⁵

II.1. Német szokásjog és a jogtűkrök

Az alábbiakban részletezem a német szokásjog összegyűjtését, illetve a római jog hatását a germán jogra, amelynek eredménye a ma is alkalmazott német jog, illetve maga a római-germán

¹ Joghallgató, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

² e-justice.europa.eu (forrás: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-de-hu.do?member=1)

³ (forrás: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/leichte-sprache/aufgaben-der-bundes-kanzlerin-336618>)

⁴ NAGY ZSOLT: *Korunk jogászképzési rendszerei* (forrás: <http://jesz.ajk.elte.hu/nagy21.html>)

⁵ MEZEI PÉTER: *A német jogrendszer alapjai*. In: BADÓ ATTILA (SZERK.) – BENCZE MÁTYÁS – BÓKA JÁNOS – MEZEI PÉTER: *A jogrendszerek világa*. Pro Talentis Universitatis. Szeged, 2012. p. 129-151.

jogcsalád. Már a XII. században próbálták összegyűjteni a helyi partikuláris szokásjogot, Németországban ez a jogtükörök (*Spiegel*) megírásával valósult meg. Ezek lényege az volt, hogy az irodalmi elemeket vegyítették a keresztény filozófiával és világszemlélettel, amely a jogalkalmazást és a joggyakorlatot segítette.⁶ A legjelentősebb a Szásztükör (*Sachsenspiegel*, 1221/24.), amelynek szerzője *Eike von Repgow*. Őt *Hoyer von Falkenstein* gróf bízta meg a szász hűbér- és tartományjog összegyűjtésével, amelyet helyenként a kánonjoggal egészített ki. A Szásztükör egy előszóból és két további részből: a tartományi jogból (*Landrecht*) és a hűbérjogból (*Lehnrecht*) áll, illetve megemlítette a császár és a pápa közötti hatalommegosztást is.⁷ A Szásztükörön kívül még három tükör keletkezett:

- a Némettükör (*Deutschenspiegel*, 1274/5),
- a Svábtükör (*Schwabenspiegel* 1275/76)
- és a Franktükör (*Frankenspiegel* 1328.).

Az utóbbi három jogkönyv színvonalban és precizításban nem közelíthette meg a Szásztükört, mégis említésre méltóak, hiszen rögzítették a helyi szokásjogot, esetenként a bírósági és a császárszokással kiegészítve.⁸

II.2. A római jog recepciója

A római jog egy aktussal nyert befogadást a germán jogba, mivel a Római Birodalom bukása után a germán törzsek egy része a volt római területekre telepedett le. Ezekben a részeken a germánok megismerték a római jog egyes részeit, amelyek beépültek a saját szokásjogukba, csak hogy később nagyobb jelentőséget nyerjenek az új kodifikációs hullámban. A XII. században megindult a beszivárgása a császárság területére. Itt elkerülhetetlen megemlíteni az egyház szerepét, ugyanis a német kolostori iskolákban a *Breviarium Alaricianum* (más néven *Lex Romana Visigothorum*) alapján tanítottak.⁹ Ezen kívül az Itáliából hazatérő fiatalok terjesztették a római jogot, ezt tudósjognak nevezték el. A folyamatot az tetőzte be, hogy a XV. század végére a német jog a fejletlensége miatt már nem felelt meg a gazdasági követelményeknek, ezért a jogászok a már ismert római jog felé fordultak, végül 1495-ben a wormszi birodalmi gyűlésen elfogadták a *birodalmi kamarai rendtartást* (*Reichskammergerichts-ordnung*), amely a római jog bírósági ügyekben történő kiegészítő alkalmazását jelentette abban az esetben, ha már sem a *városi jog* (*Stadtrecht*), sem a *tartományi jog* (*Landrecht*) nem rendelkezett megoldással az ügyben. A rendelkezéssel a római élő joggá vált. Továbbá az iskolázott jogászok is a római jogot ismerték, nem pedig a német szokásjogot, így nem sokkal később már nem csupán kiegészítő jelleggel bírt.

III. Bürgerliches Gesetzbuch

A XVII. században véglegesen is összefonódott a dogmatikus római jog az *ősi germán joggal* (*Standesrecht*), ezek eredményeképpen születtek meg a germán törvénykönyvek, mint pl. a *Code Napoléon*.¹⁰ Ezt követően szükség volt a római jog elrendezésére, ezt *Friedrich Carl von Savigny* rendszerezte, amelynek hatására megalkották a német jog egyik legfontosabb művét. Ez nem más, mint a *Bürgerliches Gesetzbuch* (*BGB*), vagyis a *Német Polgári Törvénykönyv*.

⁶ RUSZOLY JÓZSEF: *Európa jogtörténete*. Püski Kiadó, Budapest, 2002. 80. p

⁷ GÖNCZI KATALIN: *A szász tükör és a magdeburgi jog útja Közép-Kelet-Európában*, in: Miskolci Jogi Szemle p. 20-32. (forrás: https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201501/4_gonczikatalin.pdf)

⁸ RUSZOLY JÓZSEF: ua

⁹ JAKAB ÉVA – MOLNÁR IMRE: *Római jog*, Szeged, 2008. 71. o.

¹⁰ BELLING, DETLEV W – SZÜCS TÜNDE: *Bevezetés a német jogba*, in: Acta Juridica et politica, p. 55-81. (forrás: http://acta.bibl.u-szeged.hu/7592/1/juridpol_forum_089-118.pdf)

III.1. Történelmi háttér és keletkezés

A BGB a német magánjog alapjait fekteti le, a polgárok egymáshoz fűződő viszonyán alapul. A magánjogon belül elkülönül az *általános polgári jog (Allgemeines Privatrecht)* és az *egyéb magánjogi jogágak (Spezielles Privatrecht)*, ide tartoznak a speciális szabályok, mint pl. a kereskedelmi jog vagy a munkajog, ezeket kisebb törvénykönyvek szabályoznak (HGB, ArG). A német magánjogot *Anton Justus Friedrich Thibaut* 1814-ben rendszerezni akarta, ám akkor még úgy ítélték meg, hogy túl korai lett volna, ezért elutasították a kérését. A német egység megszületése után 1871-ben újból felmerült az igény, hogy megalkossák az egész Németországra vonatkozó magánjogot, ám a tartományok jogkönyvei különbséget okoztak, ilyen az *Allgemeines Landrecht für die Preußischen Staaten (ALR)* is, amely még 1794-ben keletkezett a kodifikáció új hullámában. Ugyanilyen problémát jelentett a *gemeines Recht* vagy *ius commune*, amely egyenlő a római joggal. Ennek érdekében hosszas előkészületek után 1896-ban a Szövetségi Gyűlés törvényjavaslatot terjesztett fel, amelyet a Szövetségi Tanács elfogadott, így hatályba léptek a már korábban összegyűjtött, rendszerezett és a jogtudósok által benyújtott törvényjavaslatok.¹¹

III.2. Alaptételek

Az elkövetkezőkben jellemezni fogom a BGB-ben törvénybe foglaltakat, illetve bemutatok egy másik fontos jogforrást, amely a *Grundgesetz*, vagyis *Németország Alaptörvénye*. Legelőször a BGB alaptételeire térük ki, majd a felépítése alapján összefoglalom a hatásköreit és határait. A BGB alapján az egyén rendelkezik a személyes autonómiával és jogegyenlőséggel, eszerint az egyén a saját életkörülményeit formálhatja az állami korlátozások nélkül, biztosítja számára a szerződési szabadság jogát, illetve maga rendelkezhet a saját tulajdonával, egyben kijelölheti az örökösét.

III.3. Könyvek

A BGB öt könyvből épül fel, az első rész az *általános rész (Allgemeiner Teil)*, amely általános szabályokat tartalmaz, valamint megjelenik benne a zárójel-technika: a matematika alapján a zárójel elé kerülnek azok a szabályok, amelyek a zárójelben lévő szabályokra vonatkoznak. A második könyv a *kötelmi jogot (Schuldrecht)* foglalja magába, a személyek közötti törvényben előírt vagy szerződésen alapuló kapcsolatokat szabályozza. A harmadik könyv a *dologi jogot (Sachenrecht)* tartalmazza, ez pedig a személyek és dolgok közötti viszonyt rendezi. A negyedik könyv a *családi jog (Familienrecht)*, benne a házasság, rokonság, gyámság, gondnokság és eseti gondnokság esetei találhatóak meg. Az *öröklési jogról (Erbrecht)* az ötödik könyvben rendelkeznek, amely egyértelműen a halál utáni vagyoni következményeket hivatott szabályozni.¹²

¹¹ BELLING, DETLEV W - SZÜCS TÜNDE: *A német BGB általános része*, In: Acta Universitatis Szegediensis : forum : acta juridica et politica, (1) 2. pp. 5-29. (2011) (forrás: https://www.uni-potsdam.de/fileadmin/projects/drszeged/Publikationen/A_n%C3%A9met_BGB_%C3%A1ltal%C3%A1nos_r%C3%A9sz.pdf)

¹² BELLING, DETLEV W. – SZÜCS TÜNDE: *A német BGB általános része*, In: Acta Universitatis Szegediensis : forum : acta juridica et politica, (1) 2. pp. 5-29. (2011) (forrás: https://www.uni-potsdam.de/fileadmin/projects/drszeged/Publikationen/A_n%C3%A9met_BGB_%C3%A1ltal%C3%A1nos_r%C3%A9sz.pdf)

IV. Grundgesetz

A *Grundgesetz* (Alaptörvény, GG) a Német Szövetségi Köztársaság jogrendszerét és értékeit határozza meg, rögzíti az alapvető jogokat és kötelezettségeket, az állam és irányító szerveinek szerkezeti elemeit. Az Alaptörvény csak a parlament mindkét házának jóváhagyásával módosítható, elfogadásával létrehozták az Alkotmánybíróságot. Végül pedig az Alaptörvény megváltoztathatatlanak nyilvánítja a köztársaság demokratikus és szociális jellegét, az ellenállás jogát és az ország föderatív jellegét.¹³

Németország alaptörvénye

14

IV.1. Hatalommegosztás

Fontos megemlíteni a Grundgesetz egyes cikkelyeit, amelyek lefektetik a hatalommegosztás alapelveit, megnevezik a *három államhatalmat* (*Staatsgewalten*), és szabályozzák hatásköreiket. Előbb viszont röviden ismertetem a hatalommegosztás elméleti alapjait.¹⁵ Egészen az ókorba nyúlik vissza, ugyanis már *Arisztotelész* is az államszervezeti tényezők szétválasztására tett kísérletet. Ezt évszázadokkal később *Montesquieu* próbálta tökéletesíteni, aki *A törvények szelleméről* (1748.) című művében ismertette elméletét: végeredményben arra jutott, hogy a hatalmi ágaknak ellensúlyozniuk kell egymást, hogy ne legyen zsarnokság, így a hatalomkoncentráció ellen hatáskör-megosztásra törekedett. A német Alaptörvény is rögzíti a törvényhozás, a végrehajtás és a bírászkodás (vagy igazságszolgáltatás) elhatárolását, ez pedig a

¹³ Deutscher Bundestag: Grundgesetz (forrás: <https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz>)

¹⁴ A kép forrása: <https://www.politische-bildung-brandenburg.de/lexikon/grundgesetz>

¹⁵ CSERVÁK CSABA: *A hatalommegosztás elmélete és gyakorlati megvalósulása*, in: Jogelméleti Szemle 2002/1. szám (forrás: <http://jesz.ajk.elte.hu/cservak9.html>)

Grundgesetz 20. cikkelyében található meg.¹⁶ Ennek alapja a kölcsönös ellenőrzés, és ezek képezik a jogállam alappilléreit.¹⁷

A hatalommegosztás

18

A törvényhozó hatalom (Gesetzgebende) intézményei:

- Bundestag (szövetségi parlament)
- Bundesrat (Szövetségi Tanács)
- Parlamente der Länder

A végrehajtó hatalom (Exekutive) intézményei:

- Bundeskanzler (a kancellár)
- Minister (miniszterek)
- Bundesregierung (szövetségi kormány)
- Landesregierung (a tartományok kormányai)

A bírói hatalom (Rechtsprechende) intézményei:

- Bundesverfassungsgericht (Szövetségi Alkotmánybíróság)
- Oberste Gerichtshöfe (a legfelsőbb törvényszék)
- Gerichte der Länder (a tartományok bíróságai)

A bírói hatalomról szóló törvények a GG-ben a 92. cikkelytől a 104. cikkelyig találhatóak meg, összefoglalják a német bíróságok jogait és kötelezettségeit, illetve az eljárások szabályait.¹⁹

IV.2. Jogterületek

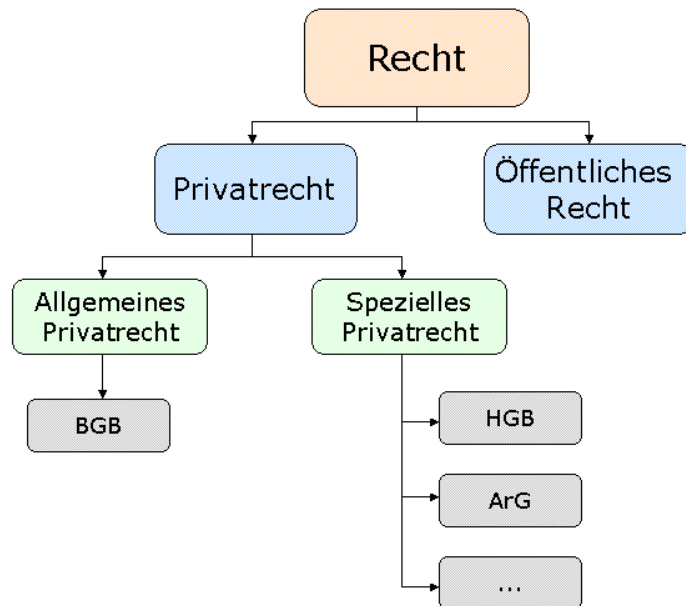
¹⁶ Der Staat schützt auch in Verantwortung für die künftigen Generationen die natürlichen Lebensgrundlagen und die Tiere im Rahmen der verfassungsmäßigen Ordnung durch die Gesetzgebung und nach Maßgabe von Gesetz und Recht durch die vollziehende Gewalt und die Rechtsprechung; (forrás: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>).

¹⁷ forrás: <https://www.gewaltenteilung.de/>

¹⁸ A kép forrása: <https://m.bpb.de/nachschlagen/lexika/politiklexikon/17567/gewaltenteilung-gewaltenverschraenkung>)

¹⁹ (Forrás: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>; <https://www.gewaltenteilung.de/>)

Mielőtt azonban részletesebben is jellemzem a német bíróságokat, bemutatom a jogterületek felosztását. A római-germán jogcsaládba tartozó országokban a joganyag két részre tagolódik: *magánjogra (Privatrecht)* és *közjogra (Öffentliches Recht)*. A magánjog a polgárok egymás közötti viszonyait rendezi, míg a közjog az államok, mint jogalanyok egymás közötti nemzetközi és európai szintű viszonyaival foglalkozik. A közjog és a magánjog közötti különbségek a bírászkodás történelmi fejlődéséhez kapcsolhatóak.²⁰

A jogterületek

21

A magánjoghoz tartozik:

- a polgári jog
- a kötelmi jog (pl. adásvételi szerződések)
- a dologi jog (a tulajdonra)
- a családjog és öröklési jog (pl. a végrendeletek)

A közjoghoz tartozik:

- a nemzetközi jog
- európai jog
- a német alkotmányjog
- a szövetségi, tartományi és az önkormányzatok közigazgatási joga
- az egyházjog

A büntetőjog egy harmadik nagy jogágot képez, mivel a büntető hatalom az állam kezében van; mégis inkább a közjoghoz sorolják, de különleges jogterületet képez még ezen a kategórián belül is.²²

²⁰ PÖTZSCH, HORST: *Die deutsche Demokratie*. Leske+Budrich. Opladen, 1995. 104-119. p.

²¹ A kép forrása: <https://www.der-wirtschaftsingenieur.de/index.php/rechtsgliederung/>

²² PÖTZSCH 1995, 108-114. p.

V. A bírósági szervezet

A következőkben összefoglalom a német igazságszolgáltatás alapelveit. A bírászkodás szövetségi és tagállami szinten is jelen van. Ezek mentén tagolódik a bírósági szervezet. Fontos megemlíteni a decentralizáció fogalmát, amely a négy szintű bírósági szervezetre vonatkozik. Itt tagállami és szövetségi szintre bomlanak szét: tagállami szinten a helyi, a regionális és a felsőbb bíróságok, míg szövetségi szinten a Szövetség Legfelsőbb Bírósága található meg.²³ Ezen felül a bíróságok specializálódnak is: „rendes” és speciális szisztémákra. A „rendes” bíróságok alá a polgárjogi, büntetőjogi és családjogi kérdések tartoznak, míg a speciális szisztéma a munkajog, a közigazgatási jog, szociális és társadalombiztosítás és a pénzügyi és adójog kérdéseiben dönt, ezekre sokszor szakszabóságokként hivatkoznak. A német bíróságok kettéválnak állami és nem állami bíróságokra. Mint ahogy korábban már leírtam, a bírászkodás kizárólag az állam hatalmában áll, ezért megtiltják az önhatalmú jogérvényesítést, így magának az államnak kell megoldania a működő igazságszolgáltatás biztosítását. Ezt a GG 2. cikkelyének 1. bekezdése biztosítja.²⁴ A nem állami bíróságok közé a következők tartoznak:

- egyházi
- választott
- szövetségeké
- egyesületeké

Az egyének személyes függetlensége és döntési szabadsága jellemzi, viszont nem teljesen függetlenek, hiszen az állam védi az állampolgárok alapvető jogait. Így a nem állami bíróságok nem tudják bomlasztani az állami bíróságokat az önrendelkező ítéleteikkel.²⁵

A már sokat emlegetett GG a német állam legfontosabb irata, ez fogalmazza meg az *alapjogokat (Grundgesetze)*, a Szövetségi Alkotmánybíróság feladata ezek betartatása az 1951-es alapítása óta, illetve az alkotmányos emberi jogok biztosítása. Ezen felül a többi bíróságot felügyelik, esetenként felül is bírálják az általuk hozott döntéseket, akár meg is semmisíthetik az olyan bírói határozatokat, amelyek az alapjogokba ütköznek. Az Alkotmánybíróság döntései véglegesek, ez az összes többi állami szervre kiterjed. Limitálják az államhatalmat, ez az egyik ismérve a modern demokratikus alkotmányos államnak.²⁶

VI. A törvényhozás

Az igazságszolgáltatási szerv bemutatása után ismertetem a német törvényhozást, és szemléltetem egy törvényjavaslat útját a hatályba lépéséig. Németországban a törvényhozás joga a *Bundestagot*²⁷ és a *Bundesratot* illeti meg²⁸, előbbi az ország parlamentje, az utóbbi pedig a Szövetségi Tanács, amely a tizenhat tagállam közös tanácsa. A német szövetségi parlament kétkamarás: e két szerv tagjai jogosultak arra, hogy törvényjavaslatot nyújtsanak be a *Bundestag*ba. Több állami szerv – pontosabban három – kezdeményezheti egy törvényjavaslat módosítását vagy hozhat létre újat. Az első esetben a *Bundesregierung (szövetségi kormány)* terjeszt fel egy javaslatot, amelyet tovább kell küldeniük a *Bundesrat*nak. Az itt összegyűlt képviselőknek 6 hét áll a rendelkezésére, hogy elfogadják vagy elutasítsák azt. Ha a többség elfogadja, akkor a *Bundeskanzler (szövetségi kancellár)* a *Bundesrat*tal együtt továbbítja a *Bundestag* számára. Más esetben a *Bundesrat* is kezdeményezhet törvényjavaslatot, ezt többségi szavazás után a *Bundesregierung* elé terjesztik, akik ezután eljuttathatják a

²³ forrás: https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Das-Gericht/Organisation/organisation_node.html

²⁴ forrás: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>

²⁵ BELLING, DETLEV W. – SZÜCS TÜNDE: *Bevezetés a német jogba*

²⁶ forrás: https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Das-Gericht/Aufgaben/aufgaben_node.html

²⁷ forrás: <https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben>

²⁸ forrás: <https://www.bundesrat.de/DE/aufgaben/gesetzgebung/gesetzgebung-node.html>

*Bundestag*nak. Harmadik vagy sürgős esetben a *Bundestag* is adhat be javaslatot, ehhez minimum 5%-os támogatásra van szükségük, viszont nem kötelesek eljuttatni a *Bundesrath*hoz. Ezután a javaslat a *Bundestag* elnökéhez kerül, majd kiosztják mind a *Bundestag*, mind a *Bundesrat* képviselőinek. A kezdeményezést háromszor vitatják meg, ezt olvasatnak nevezik. Az első olvasat során bizottságot vagy bizottságokat jelölnek ki, akik előkészítik a javaslatot a második olvasatra a házbizottság ajánlásával. A bizottságok döntése alapján megkezdődik a második olvasat a plenáris ülésen, ott együttes döntés születik, majd közvetlenül, együttesen szavaznak. A harmadik olvasat során csak akkor tartanak vitát, ha egy egész parlamenti frakció vagy a képviselők 5%-a kéri ezt; itt már a javaslatról kell szavazniuk. A szavazás után a *Bundesrath*hoz kerül, ahol már törvényként kezelik, viszont nem kötelesek jóváhagyni. Ennek ellenére a *Bundestag* még így is hatályba léptetheti, ha sikerül az ülésen abszolút többséggel elfogadtatniuk.

A folyamat végeztével a törvény a *Bundeskanzler*hez és a felelős *Bundesminister*hez kerül, akik ellenjegyzik, majd a *Bundespräsident*hez²⁹ juttatják, aki aláírásával hatályba lépteti, végül kihirdetik. A folyamat itt lezárul, kivéve, ha a későbbiekben a törvény kiegészítését vagy visszavonását kezdeményezik a *Bundesrat*, a *Bundesregierung* vagy a *Bundestag* képviselői.

VII. Jogtudomány

A német jogtudomány a praktikusok megjelenésével indult be, akik a XVI. században kezdték munkásságukat, amelynek fő célja a *ius commune* feldolgozása volt a bíróságok számára, ezt *usus modernus Pandectarum*nak nevezték el. Ezzel megkönnyítették a római jog alkalmazását, illetve lefektették vele a *pandektisztika* alapjait. Lényege a természetjog és a római jog közötti összefüggések vizsgálata volt. Végül a XVIII. században megalakult a történeti jogi iskola, amelyben a pandektisztika alapján kidolgozták a modern magánjog elméletét. A pandektisták elődei a *glossátorok* voltak, akik a bolognai egyetemen a jusztiniánuszi törvénykönyveket vették a jogtanítás alapjaként. Fontos megemlíteni *Irnerius* nevét, aki a törvénykönyvek margójára írta fel magyarázatait, ezt nevezzük glosszának.³⁰

VII.1. A történeti iskola

A továbbiakban ismertetem a történeti iskola legfontosabb alakjait, és elhelyezem őket tevékenységük alapján a német jogban. A már említett iskola *Friedrich Carl von Savigny* ott tartózkodása és munkássága alatt érte el a legmagasabb szintet. A berlini professzor, aki egyben a porosz igazságügyminiszter volt, feldolgozta a római jogi intézményeket, majd egy többkötetes művel újraalkotta a római jog tudományát. Az őt követők létrehozták a fogalmi jogtudományt, amely a *Savigny* által is alkalmazott módszer továbbfejlesztése. Viszont nem mindenki osztotta ezt a nézetet: *Rudolf von Jhering*, az utolsó nagy pandektista tudós, aki a korábbi törvénypozitivisták szemléletét ellen fordult, és megalkotta az érdekkutató módszert, amely a jog elsődleges lényegét vizsgálta. Ezzel talán ő ragadta meg a legjobban a római jog lényegét, így az ő munkássága vált a modern magánjogi fejlődés alapjává. A pandektisztika legnagyobb eredménye a BGB elkészítése volt, ezt 1900. január 1-jén léptették hatályba, így viszont a pandektisztika mint tudomány, megszűnt létezni.³¹

VII.2. Jogászképzés

²⁹Forrás: <https://www.bundespraesident.de/DE/Amt-und-Aufgaben/Verfassungsrechtliche-Grundlagen/verfassungsrechtliche-grundlagen-node.html>

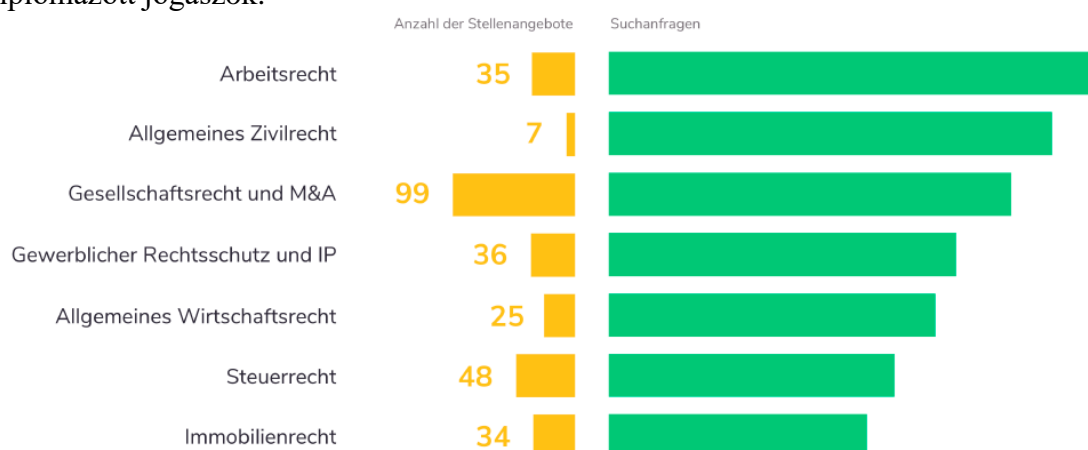
³⁰ JAKAB ÉVA – MOLNÁR IMRE: *Római jog*. Szeged, 2008. 68-70. o.

³¹ Uo.

Hogy valaki a jogtudománnyal foglalkozzon, előtte muszáj tanulnia, ezért fontosnak tartom, hogy bemutassam a német jogászképzést. A német jogi oktatás egységes: minden hallgató ugyanazt a képzést végzi el, függetlenül attól, hogy milyen jogi pályára készül. Hagyományosan a képzés célja az volt, hogy mindenki alkalmas legyen a bírói poszt betöltésére, ma már viszont nem ez az elsődleges szempont.³² Magyarországhoz hasonlóan osztatlan a képzés, 8-10 félévet vesz igénybe. A 4 éves képzés két részre oszlik: *alapképzésre (Grundstudium)* és *főstudiumra (Hauptstudium)*.³³ Ez alatt az idő alatt a hallgatók elméleti és gyakorlati foglalkozásokon vehetnek részt, illetve jogeseteket elemezhetnek. A három fő jogterület, vagyis a büntetőjog, a polgári jog és a közjog alapjait tanulják meg, ezekhez társul a BGB és a GG ismerete. A tanulmányaikat a 8. félév végén államvizsgával zárják, amelyet kétéves szakmai gyakorlat követ; a magyartól eltérően nem választhatják ki, melyik jogterületen szeretnék elvégezni a gyakorlatot, hanem négy jogász szakmával kell megismerkedniük, ezek közé tartozik a bírói, az ügyészi, az ügyvédi és a közjegyzői hivatás. Az elvégzése után kötelesek egy második államvizsgát tenni, amely után „*Volljurist*” címet kapnak.

VII.3. Jogász professziók

A kérdés már csak az, hogy mégis milyen jogász professziók közül választhatnak a frissen lediplomázott jogászok.

A kép forrása: <https://www.talentrocket.de/karrieremagazin/details/der-jura-arbeitsmarkt-in-zahlen-statistik-oktober-2017>

Egy kutatás során azt nézték meg, hogy a joghallgatók milyen jogi munkák után érdeklődtek; a bal oldalon lévő számok azt mutatják, mennyi valós álláshely van az adott munkaterületen, a jobb oldali sávok pedig a jelentkezőket szimbolizálják.

Korábban már említettem a bírói hivatás fontosságát, így értelemszerűen ezzel kezdem. Németországban, akár csak az összes országban, a *bírók (Richter)* nagy tekintélynek örvendenek. A karrierbírák azok közül a joghallgatók közül kerülnek ki, akik az egyetem elvégzése után bekerültek a bírósági szervekhez. Itt valamennyi idő elteltével, illetve amikor már kellő tapasztalattal rendelkeznek, feljebb juthatnak a ranglétrán.³⁴

³² SÓLYOM PÉTER: *Az európai jogtudomány felé – A német tudományos tanács ajánlásai az oktatás és a kutatás fejlesztéséről*, in: Pro Futuro 2014/2 p.54- 61.

³³ TOKÁR LAURA GRÉTA: *Jogászképzés és jogász professzió Németországban*, in: Comparative Law Working Papers, Volume 2, No1. 2018 – Hallgatói különszám (forrás: http://www.oji.u-szeged.hu/web2/images/stories/tokar_nemetszag.pdf)

³⁴ TOKÁR LAURA GRÉTA: *Jogászképzés és jogász professzió Németországban*. Comparative Law Working Papers. Volume 2. No. 1. 2018 – Hallgatói különszám p. 1-12.

A következő csoportba az *ügyészek (Staatsanwalt)* tartoznak, akiknek az a feladata, hogy a közérdeket érvénybe juttassák. Az ügyészség hierarchikusan szervezett vádhatóság. Itt viszont megkülönböztetjük a szövetségi és tartományi ügyészséget. Az előbbi a legmagasabb vádhatóság az egész ország területén, és a súlyos államellenes bűncselekményekben rendelkeznek, mint pl. a kémkedés vagy terrorcselekmények végrehajtása. Míg az utóbbiak az általános bűncselekményekkel foglalkoznak; mind a 16 tartomány alá saját ügyészség tartozik. A harmadik nagy csoport az *ügyvédeké (Rechtsanwalt)*, csak a „Volljurist” végzettségű jogászok válhatnak ügyvédeké, az országban kb. 160000 fő tevékenykedik. Itt szintén három nagyobb csoportot különböztethetünk meg: a szakügyvédeket, a szabadalmi ügyvédeket és a jegyzőket. A szakügyvédek közé azok tartoznak, akik egy jogterületen több tapasztalattal rendelkeznek. A szabadalmi ügyvédek olyan ügyvédek, akik nem engedélyezettek, hanem a jogvédelemben dolgoznak. A jegyzők a hétköznapi jegyzői munkakörben tevékenykednek. Ezek mellett az egyetemet elvégzettek elhelyezkedhetnek közjegyzői pozícióban, taníthatnak egyetemeken vagy dolgozhatnak a közigazgatásban.

Összegzés

Tanulmányomban a német jogrendszer kialakulását, a fő hatalmi ágak működését, illetve a német jogászképzést és jogászi társadalmat jellemeztem. Várakozásom az volt, hogy egy jól szervezett, a végletekig szabályozott és ókori-középkori gyökerekhez visszavezethető rendszert fogok találni, amelyben nem is csalódtam. A német precizitás megmutatkozik a jól dokumentált forrásokban, amelyekre - mint németül beszélő ember - támaszkodhattam. Ezt alátámasztották és kiegészítették a magyar források is, jelesül: Jakab Éva és Badó Attila munkái.

IRODALOMJEGYZÉK

BADÓ ATILA – BENCZE MÁTYÁS – BÓKA JÁNOS – MEZEI PÉTER (SZERK.): *A jogrendszerek világa*. Pro Talentis Universitatis. Szeged, 2012.

BELLING, DETLEV W - SZÜCS TÜNDE: *A német BGB általános része*, In: Acta Universitatis Szegediensis : forum : acta juridica et politica, (1) 2. pp. 5-29. (2011)

BELLING, DETLEV W.– SZÜCS TÜNDE: *Bevezetés a német jogba*, in: Acta Juridica et politica

CSERVÁK CSABA: *A hatalommegosztás elmélete és gyakorlati megvalósulása*, in: Jogelméleti Szemle 2002/1. szám

e-justice.europa.eu (https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-de-hu.do?member=1)

GÖNCZI KATALIN: *A szász tükör és a magdeburgi jog útja Közép-Kelet-Európában*, in: Miskolci Jogi Szemle

JAKAB ÉVA – MOLNÁR IMRE: *Római jog*, Szeged 2008.

NAGY ZSOLT: *Korunk jogászképzési rendszerei*, forrás: <http://jesz.ajk.elte.hu/nagy21.html>

PÖTZSCH, HORST: *Die deutsche Demokratie*. Leske+Budrich. Opladen, 1995.

RUSZOLY JÓZSEF: *Európa jogtörténete*. Püski Kiadó, Budapest, 2002.

SÓLYOM PÉTER: *Az európai jogtudomány felé – A német tudományos tanács ajánlásai az oktatás és a kutatás fejlesztéséről*, in: Pro Futuro 2014/2

TOKÁR LAURA GRÉTA: *Jogászképzés és jogász professzió Németországban*, in: Comparative Law Working Papers, Volume 2, No1. 2018 – Hallgatói különszám

Függelék:

A Német Polgári Törvénykönyv 2020-as kiadása

35

³⁵ Az egyik legfrissebb kiadásban már a koronavírussal kapcsolatos rendelkezéseket is közölték. A kép forrása az internet: https://www.bueromarkt-ag.de/gesetzbuch_dtv_beck-texte_buergerliches_gesetzbuch,p-bgb.html